

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTRO
Į S A K Y M A S

**DĖL ŪKINIŲ GYVŪNŲ VEISLININKYSTĖS PLĖTOJIMO IR RĖMIMO
PROGRAMOS 2010–2015 METAMS PATVIRTINIMO**

2009 m. gruodžio 24 d. Nr. 3D-1026
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos gyvulių veislininkystės įstatymo (Žin., 1994, Nr. [14-226](#); 1998, Nr. [110-3023](#)) 20 straipsniu, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 518 „Dėl įgaliojimų suteikimo“ (Žin., 2001, Nr. [40-1397](#); 2009, Nr. [85-3590](#)),

t v i r t i n u Ūkinių gyvūnų veislininkystės plėtojimo ir rėmimo programą 2010–2015 metams (pridedama).

ŽEMĖS ŪKIO MINISTRAS

KAZYS STARKEVIČIUS

ŪKINIŲ GYVŪNŲ VEISLININKYSTĖS PLĖTOJIMO IR RĖMIMO PROGRAMA 2010–2015 METAMS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Ūkinių gyvūnų veislininkystė – tai organizacinių, ūkinių, mokslo, selekcinio-
zootechninių ir veterinarinių priemonių kompleksas ūkinių gyvūnų produktyvumui išryškinti
ir pagerinti. Lietuvos Respublikoje veisiamų ūkinių gyvūnų produktyvumo didėjimas,
gaminamos produkcijos kokybė priklauso nuo teisingo ir kryptingo veislininkystės darbo bei
šioje programoje numatytų tikslų, principų įgyvendinimo. Pasitelkus Lietuvos ir pasaulio
veislininkystės mokslo laimėjimus ir praktinę patirtį, bus didinamas ūkinių gyvūnų
produktyvumas, gerinama gaminamos produkcijos kokybė.

2. Ūkinių gyvūnų veislininkystės sistemos dalyviai – tai per pripažintas veislininkystės
institucijas (asociacijas) apsijungę ūkinių gyvūnų augintojai, asociacijas vienijantys Žemės
ūkio rūmai, veislininkystės paslaugas teikiančios valstybinio reguliavimo ir privačios įmonės
bei organizacijos.

II. PROGRAMOS TIKSLAI

3. Ūkinių gyvūnų veislininkystės plėtojimo ir rėmimo programa 2010–2015 metams
(toliau – programa) sudarys sąlygas plėsti visuomeninėms savivaldos organizacijoms bei
prielaidas gerinti visų ūkinių gyvūnų veislinės savybes, produkcijos kokybę, veiksmingiau
naudoti genetinius išteklius, išsaugoti genofondą, suteiks galimybę kontroliuoti, kad tiesiogiai
ir genetiniu būdu nebūtų platinamos paveldimos ligos. Įgyvendinant programos tikslus,
būtina:

3.1. tobulinti ūkinių gyvūnų veislininkystės sistemą, kuri įgalintų pasiekti programoje
nurodytus tikslus, tenkintų ūkinių gyvūnų augintojų interesus ir atitiktų Europos Sąjungos ir
Tarptautinio gyvulių apskaitos komiteto (ICAR) reikalavimus;

3.2. skiriant paramą optimizuoti pripažintų veislininkystės institucijų veiklą –
veislininkystės funkcijų vykdymui, kad ūkinių gyvūnų augintojai būtų suinteresuoti dalyvauti
vykdant selekcinę programą;

3.3. skatinti pripažintų veislininkystės institucijų veiklą organizuojant veislinių ūkinių
gyvūnų produktyvumo nustatymą, įvertinimą, veislinių ūkinių gyvūnų parodas, arklių
pajėgumo varžybas, bandymus-konkursus;

3.4. kaupti ūkinių gyvūnų produktyvumo, genetinės kokybės tyrimų ir kilmės duomenis,
tobulinti veislininkystės kompiuterines ir ūkinių gyvūnų selekcijos programas, naudojant
vieningą kompiuterių tinklą ir vieningą duomenų bazę;

3.5. modernizuoti ūkinių gyvūnų produktyvumo, mėsos kokybės vertinimo
technologijas.

III. PROGRAMOS TIKSLŲ ĮGYVENDINIMO PRIEMONĖS PAGAL SRITIS

4. Lietuvoje ir toliau bus veisiami ir gerinami pieninių veislių galvijai ir mėsinių veislių
galvijai. Siekiant nuoseklaus selekcinio darbo veiksmingumo ir turimų galvijų veislių
genetinio potencialo panaudojimo, karvių produktyvumo didinimo ir ūkiškai naudingų jų
savybių gerinimo, programos įgyvendinimo laikotarpiu pieninėje galvijininkystėje būtina:

4.1. siekti, kad didėtų genetinis karvių pieno produktyvumo potencialas, nesumažėtų

pieno baltymingumas, būtų gerinamas karvių eksterjeras ir kitos ūkiškai naudingos savybės;

4.2. pieninių galvijų selekcijoje užtikrinti veislinių bulių atrinkimą, juos įvertinant pagal palikuonis. Vykdamas galvijų selekcijos programas, skirti dėmesį veislinių bulių atrankai, palikuonių atskirų požymių įvertinimui ir veislinės vertės nustatymui genetiniais ir biometriniais metodais;

4.3. siekiant aprūpinti veislinių galvijų augintojus aukštos veislinės vertės produkcija bei suaktyvinti bulių vertinimą pagal palikuonių produktyvumo savybes, skatinti įmones įsigyti aukštos veislinės vertės jaunų buliukų;

4.4. vykdyti naują pieninių veislių gyvūnų „B“ kontrolės metodą;

4.5. 2011 m. įvertinti karvių produktyvumo kontrolės metodų efektyvumą;

4.6. užtikrinti optimalų karvių produktyvumo kontrolės vykdymą ir rėmimą;

4.7. vadovaujantis pripažintų galvijų veislininkystės institucijų siūlymais, diegti naujausius genetinio vertinimo metodus. Siekti, kad būtų kontroliuojamos karvės visose stambesnėse galvijų bandose, diferencijuoti produktyvumo paramą asocijuotiems nariams priklausančiose bandose, vykdančioms veislininkystės institucijų parengtas selekcijos programas;

4.8. remti bulių vertinimą, kai buliai vertinami pagal ekonomiškai naudingus požymius;

4.9. tobulinti galvijų veislininkystės informacinę ir apskaitos sistemas, pritaikant pažangias informacinių sistemų technologijas bei duomenų bazės valdymo operacinę sistemą, tuo užtikrinant operatyvų duomenų patekimą į vieningą duomenų bazę, jų apibendrinimą, sisteminimą, veislinės vertės nustatymą ir savalaikį pateikimą vartotojams, užtikrinant jų patikimumą ir tinkamumą panaudoti galvijų selekcijai;

4.10. siekti, kad būtų atrenkamos potencialios bulių motinos pagal ICAR reikalavimus;

4.11. siekti, kad pripažintų veislininkystės institucijų selekcinį programų tikslų nustatymui būtų numatytas karvių eksterjero gerinimas;

4.12. siekiant išvengti paveldimų ligų bei ydų, vykdyti veislinių bulių, buliukų ir bulių motinų DNR, imunogenetinius ir genominius tyrimus.

5. Siekiant, kad didėtų gyvūnų augimo sparta, gerėtų pašarų panaudojimas, eksterjeras, raumeningumas, skerdenų ir mėsos kokybė, didėtų aukštos veislinės vertės mėsinių galvijų skaičius, mėsinėje galvijininkystėje būtina:

5.1. siekti, kad būtų vykdoma grynaveislių mėsinių galvijų atranka ir paranka, atsižvelgiant į ICAR rekomendacijas;

5.2. skatinti, kad grynaveislių mėsinių veislių karvių kergimui ir sėklinimui būtų naudojami buliai, įvertinti pagal palikuonių penėjimosi ir mėsines savybes bei taikant genomo tyrimo metodą.

6. Siekiant kiaulių veislynuose paspartinti laikomų kiaulių selekcijos procesą biologinių-ūkinių savybių gerinimo kryptimi, be visaverčio šėrimo ir tinkamų laikymo sąlygų sudarymo, kiaulininkystėje būtina:

6.1. kiaulių selekciją veislynuose nukreipti reprodukcinį savybių didinimo, penėjimosi ir mėsinių savybių gerinimo kryptimi;

6.2. vykdyti veislinių kiaulių kontrolinį penėjimą ir kontrolinį skerdimą, įvertinimą pagal mėsos kokybę, veislinio prieauglio raumeningumo įvertinimą pagal asociacijos vykdomas selekcinės programas;

6.3. siekti, kad nebūtų naudojami neigiamai įvertinti kuiliai pagal palikuonių penėjimosi ir mėsines savybes bei paršavedes pagal vislumo ir reprodukcinį požymius;

6.4. per metus pagal palikuonių penėjimosi ir mėsines savybes įvertinti iki 150 kuilių ir iki 1500 paršavedžių;

6.5. plėsti kiaulių genetinį vertinimą ir veislinės vertės nustatymui naudojamų rodiklių skaičių.

7. Lietuvoje veisiami ir gerinami Lietuvos vietinių ir kitų veislių arkliai, skatinama arklių augintojus dalyvauti pripažintų arklių veislininkystės institucijų selekcijos programose. Siekiant skatinti arklių augintojus auginti aukštos veislinės vertės eržilus ir kumeles bei

gerinti jų veislines savybes, arklininkystėje būtina:

7.1. įkurti veislinių eržių depą ir siekti, kad būtų išsaugoti vertingiausi veislių reprodatoriai ir kumelės;

7.2. užtikrinti geriausių veislinių eržių spermos paėmimą, kaupimą bei platinimą, o saugomų veislių geriausių eržių – ir ilgalaikį saugojimą licencijuotose laboratorijose;

7.3. įkurti eržių darbingumo testavimo centrą;

7.4. pagal patvirtintas arklių veislininkystės selekcinės programas vykdyti kryptingą arklių veisimo programą;

7.5. sukurti ir įdiegti ekspertų-vertintojų licencijavimo tvarką ir vertintojų, trenerių, jojikų, arklinių, vadeliotųjų mokymo sistemą;

7.6. žirgynų arklių bandose sukongcentruoti tik labai aukštos veislinės vertės žirgus.

8. Lietuvoje veisiamos Lietuvos vietinės, šiurkščiavilnės ir kitų veislių avys. Avių veislininkystės tikslams pasiekti programos vykdymo laikotarpiu avininkystėje būtina:

8.1. vadovaujantis avių selekcinėse veisimo programose numatytais tikslais, gerinti Lietuvos juodgalvių avių mėsines savybes. Siekti, kad avių veislynuose kergimui naudojami mėsinių veislių avinai būtų vertinami pagal palikuonių penėjimosi ir mėsines savybes, atliekamas ėriukų kontrolinis penėjimas;

8.2. skatinti veislinių avių reprodatorių spermos kaupimą, produktyvių veislinių avių bandų sėklinimą bei skatinti naudoti avių dirbtinį sėklinimą;

8.3. siekti, kad Lietuvos vartotojai būtų aprūpinti aukštos maistinės vertės kokybiška aviena;

8.4. tobulinti avių produktyvumo apskaitos ir duomenų registravimo sistemą.

9. Lietuvoje veisiamos vietinės pagerintos ir kitų veislių ožkos. Ožkų selekcijos tikslams pasiekti programos vykdymo laikotarpiu ožkininkystėje būtina:

9.1. tobulinti ožkų produktyvumo apskaitos ir duomenų registravimo sistemą;

9.2. diegti veislinių ožių reprodatorių spermos kaupimą ir produktyvių veislinių ožkų bandų sėklinimą.

10. Siekiant gerinti veislinių triušių selekciją, programos vykdymo laikotarpiu triušininkystėje būtina:

10.1. parengti veislinių triušių vertinimo metodiką, orientuojantis į triušių mėsinių savybių gerinimą, parengti triušių skerdenos standartą;

10.2. panaudoti aukšto produktyvumo veislinius triušius;

10.3. siekti, kad būtų įdiegtas dirbtinis triušių sėklinimas ir būtų kuriami pramoniniai hibridai tikslu aprūpinti vartotojus geros kokybės triušiena.

11. Programos įgyvendinimo laikotarpiu švelniakailėje žvėrininkystėje būtina sukurti ir įdiegti žvėrelių ekspertų-vertintojų ruošimo sistemą.

12. Paukštininkystės tikslas yra rūpintis naminių paukščių įvairove, jų gerinimu, organizuoti jų veisimą ir platinimą, taip plečiant ekologišką bei išskirtinės kokybės paukštienos produktų gamybą. Įgyvendinant šią programą, sodybinėje paukštininkystėje būtina:

12.1. skatinti paukštininkus palaikyti sodybinių paukščių ir veislių diferenciaciją pagal produktyvumą ar kitą kryptį;

12.2. skatinti paukštininkystės produktų gamintojus, gaminančius pagerintos kokybės produkciją, laikytis teisės aktų reikalavimų naudoti laisvą ir ganyklinį paukščių laikymo būdą;

12.3. laikytis grynojo veisimo principų bei selekcijos programų;

12.4. siekti, kad būtų plečiami ir gerinami visų naminių paukščių rūšių veisliniai pulkai;

12.5. siekti, kad būtų parengta veislinių paukščių vertinimo metodika;

12.6. siekti, kad būtų įdiegtas paukščių ženklavimas.

13. Kitoms ūkinių gyvūnų rūšims galioja šios programos bendrosios ir organizacinės priemonės.

IV. GENOFONDO IŠSAUGOJIMAS

14. Vadovaudamasi 1992 m. birželio 5 d. Biologinės įvairovės konvencija (Žin., 1995, Nr. [69-1662](#)), Lietuva įsipareigojo saugoti senąsias Lietuvos veisles: žemaitukų veislės arklius, vietines kiaules, šiuurkščiavilnes avis, vištines žąsis, šemus ir baltnugarius galvijus, vietines ožkas, Lietuvos skalikus, vietines bites, taip pat nykstančias XX a. sukurtas lietuviškas veisles, kaip Lietuvos sunkiųjų veislės arklius, stambiuosius žemaitukus, senojo genotipo Lietuvos baltąsias kiaules, Lietuvos juodmargius ir žaluosius galvijus, Lietuvos juodgalves avis. Tam, kad būtų užtikrintas nykstančių veislių išsaugojimas, būtina jas integruoti į bendrą veislininkystės sistemą. Todėl programos vykdymo laikotarpiu būtina:

14.1. skatinti selekcinį branduolių formavimą ir palaikymą, užtikrinant juose veisiamų gyvūnų paveldimumų savybių perdavimą palikuonims;

14.2. siekti, kad Lietuvos senųjų veislių bei kitų veislių senojo genotipo gyvūnai būtų įtraukiami į atsakingų veislininkystės institucijų atskirų veislių kilmės knygas ar jų registrus;

14.3. nykstančių veislių selekijoje užtikrinti veislinių patinų ir patelių įvertinimą ir atrinkimą pagal jiems pritaikytas veisimo taisykles ir sistemas;

14.4. skatinti nykstančių veislių augintojus dalyvauti selekcinėse programose ir ūkinių gyvūnų veislininkystės institucijų veikloje;

14.5. saugomų ūkinių gyvūnų genofondas remiamas ES ir valstybės biudžeto lėšomis.

V. ORGANIZACINĖS PRIEMONĖS

15. Vadovaujantis 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1857/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo valstybės pagalbai mažoms ir vidutinėms įmonėms, kurios verčiasi žemės ūkio produktų gamyba, iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 70/2001 (OL 2006 L 358, p. 3), nuostatomis ir žemės ūkio ministro patvirtintų pagalbos veislininkystei taisyklių nuostatomis remti:

15.1. iki 100 proc. administracinių išlaidų pripažintoms veislininkystės institucijoms, susijusioms su kilmės knygų parengimu ir tvarkymu, konkursų, parodų, mugių ir forumų organizavimo ir dalyvavimo juose;

15.2. iki 70 proc. tyrimų, atliktų siekiant nustatyti gyvūnų genetinę kokybę arba produktyvumą.

15.3. iki 40 proc. išlaidų, susijusių su naujoviškų veislininkystės metodų arba būdų diegimu ūkio lygiu, išskyrus išlaidas, susijusias su dirbtinio apvaisinimo įvedimu arba atlikimu. Išlaidos, susijusios su naujoviškų veislininkystės metodų arba būdų diegimu ūkio lygiu, finansuojamos iki 2011 m. gruodžio 31 d.

16. Į valstybės valdomų įmonių ir bendrovių valdymo organus įtraukti asociacijų, dalyvaujančių konkrečios įmonės krypties veikloje, deleguotus atstovus.

17. Atsisakant valstybei nebūdingų funkcijų, palaipsniui siekti, kad privatizuojant būtų išlaikytas ūkinių gyvūnų veislininkystės sistemoje dalyvaujančias įmonių funkcijų tęstinumas.

18. Reguliariai organizuoti seminarus- pasitarimus veislinių ūkinių gyvūnų augintojams, veislininkystės specialistams aktualiausiais mokslo naujovių klausimais, kad mokslo naujovės kuo greičiau pasiektų vartotoją.

19. Siekti, kad nuolat būtų atnaujinamos ūkinių gyvūnų veislių gerinimo selekcinės programos.

20. Skleisti veislininkystės mokslo ir praktikos laimėjimus. Remti iki 100 proc. patiriamų išlaidų organizuojant veislinių ūkinių gyvūnų parodas, aukcionus, konkursus, konferencijas, seminarus ir mokymus, taip pat informacinių leidinių apie ūkinių gyvūnų veislių gerinimą, panaudojimą, produktyvumo didinimą ir kitos reklaminės medžiagos paruošimą ir išleidimą. Priemonių tikslingumą ir būtinumą pateikia pripažintų veislininkystės institucijų komitetas prie ŽŪR.

21. Remti Lietuvos ūkinių gyvūnų veislininkystės šakų dalyvavimą: Tarptautiniame gyvulių apskaitos komitete (ICAR), Tarptautinėje bulių įvertinimo taryboje (INTERBULL),

Europos gyvulininkystės produkcijos gamintojų asociacijoje (EAAP), FAO genetinių išteklių komisijoje, Pasaulio arabų arklių organizacijoje (WAHO) ir kitas – mokant kasmetinius nario mokesčius bei skatinti pripažintų veislininkystės institucijų dalyvavimą tarptautinėje veikloje.

VI. PROGRAMOS VEIKSMINGUMO VERTINIMO KRITERIJAI

22. Programos įgyvendinamų priemonių veiksmingumas ir selekcijos pasiekimai bus vertinami kiekvienų metų I ketvirtį išplėstiniame Žemės ūkio rūmų veislininkystės komiteto posėdyje pagal šiuos kriterijus:

22.1. pieninėje galvijininkystėje – pagal visus einamam laikotarpiui selekcionuojamus ekonomiškai naudingus požymius;

22.2. mėsinėje galvijininkystėje – pagal grynaveislių mėsinių veislių galvijų skaičiaus didėjimą, mėsos kokybės gerėjimą, ūkinių gyvūnų augimo spartą, pašarų panaudojimą;

22.3. kiaulininkystėje – pagal paršavedžių visumo didėjimą, veislinio prieauglio raumeningumo gerėjimą, paros priesvorius bei pašarų sąnaudas priesvoriui pasiekti;

22.4. arklininkystėje – pagal išauginamo veislinio prieauglio kokybės gerėjimą, eksterjero, arklių darbingumo ir sportines savybes;

22.5. avininkystėje – pagal mėsinių veislių avių skaičiaus didėjimą, mėsinių ir pieninių savybių gerėjimą bei išauginamo veislinio prieauglio kokybę;

22.6. ožkininkystėje – pagal pieno primilžių didėjimą, išauginamo prieauglio kokybę;

22.7. triušininkystėje ir žvėrininkystėje – pagal mėsinių ir kailinių triušių skaičiaus didėjimą, kailinių žvėrelių kailių kokybės gerėjimą;

22.8. sodybinėje paukštininkystėje – pagal naminių paukščių pulkų didėjimą ir selekcionuojamų požymių gerėjimą;

22.9. Nykstančių veislių gyvūnų saugojimo programos veiksmingumą vertinti pagal saugomų veislių efektyvumo rodiklio N_e didėjimą ir stabilios populiacijos išlaikymą.

VII. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO REZULTATAS

23. Numatoma, kad įgyvendinus šią programą:

23.1. pagerės ūkinių gyvūnų reprodukcija, produktyvumas ir sveikatingumas, sumažės ūkinių gyvūnų išauginimo išlaidos; sumažės ūkinių gyvūnų produktyvumo genetinio potencialo skirtumai tarp Europos Sąjungos šalių ir Lietuvos, bus išlaikyta ūkinių gyvūnų genetinė įvairovė ateities kartoms;

23.2. pagerės Lietuvoje gaminamos gyvulininkystės produkcijos kokybė, sumažės jos savikaina, padidės konkurencingumas;

23.3. pagerės žirginio sporto rezultatai, padidės Lietuvoje auginamų veislinių arklių paklausa;

23.4. plėsis Lietuvos ūkinių gyvūnų augintojų organizacijų veikla, didės veislinių ūkinių gyvūnų paklausa vidaus ir užsienio rinkoje;

23.5. padidės pajamos iš gyvulininkystės ir paukštininkystės. Tai nulems ūkių stiprėjimą, darbo vietų sukūrimą ir kaimo gyventojų užimtumą.

VIII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

24. Už programos vykdymą atsakingi veislininkystės sistemos dalyviai.

25. Ši programa iš dalies finansuojama Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis, skirtomis investicijoms bei Specialiosios kaimo rėmimo programos priemonėms finansuoti.